

КРИВИЧНО ДЕЛО ОТМИЦА У КРИВИЧНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Сажетак: Након уводног дела у коме се напомиње да отмица поред основног има и четири тежа облика, у раду се прво анализира основни облик при чему се објашњавају радње извршења, средства и циљ извршења овог кривичног дела. Сви тежи облици су детаљно анализирани, уз указивање на неке дилеме које постоје код квалификованих облика отмице, при чему се заузима одговарајући став о спорним питањима, уз навођење аргумената којима се такав став брани. Посебно се истиче, на пример, да се, у ситуацији када се једном радњом отме више лица не ради о једном делу, већ о онолико кривичних дела отмица колико је лица отето. Пошто за овакво решење нема довољно оправдања, у раду се сугерише прописивање квалификованог облика који би постојао ако је отето више лица. Поред ове сугестије, у делу рада у коме се износе предлози у *de lege ferenda* смислу, наводе се и остали предлози за измену и допуну овог кривичног дела. На крају рада се износе закључци.

Кључне речи: отмица; киднаповање; лишење слободе; изнуда; принуда

Увод

Отмица је кривично дело које је у наше кривично законодавство уведено тек 1977. године. До тада су случајеви отмице били квалификовани као неко друго кривично дело. Оно, наиме, садржи елементе кривичног дела противправног лишења слободе, принуде и изнуде (Стојановић, 2012: 451). Она је уперена против слободе кретања и слободе одлучивања, односно против основних личних слобода и права човека и грађанина. Отмица по свом значају превазилази напад на основне слободе, и по правилу прелази у облик угрожавања физичког интегритета и живота, јер учинилац као услов ослобађања жртве поставља захтев који је често подржан претњом тежим злом уз спремност да претњу оствари ако му се захтеви не испуне (Камбовски, 2003: 110).

Карактер овог кривичног дела је у великој мери сличан изнуди, уз ту разлику што циљ отмице може да буде не само изнуђивање новца или какве дру-

---

* veljkodelibasic@open.telekom.rs; + 381 64 1100-761

ге имовинске користи, већ и принуђавање отетог лица или неког другог лица да нешто друго учини, не учини или трпи, па то и представља разлог да се отмица не сврстава попут изнуде у кривична дела против имовине, већ у дела против слобода и права човека и грађанина. Мада није спорно да се отмицом повређује човеково право на слободу, односно слободно кретање, она као специфично кривично дело које представља мешавину елемената принуде, изнуде и противправног лишења слободе, има знатно комплекснији карактер и у односу на тако дефинисан објект заштите, кога она суштински превазилази (Шкулић, 2003: 143).

Сложеност овог кривичног дела, повећан број учинилаца који се одређују за овај облик криминалитета и неопходност да се адекватно реагује у циљу смањења броја извршених дела, као и смањења последица које се остварују његовим извршењем намећу потребу за проучавањем овог кривичног дела. Поред основног облика кривично дело отмица има и четири тежа облика.

Основни облик

Радња извршења основног облика (став 1) алтернативно је одређена и састоји се у одвођењу или задржавању неког лица употребом силе, претњом, обманом или на други начин. То значи да ово кривично дело има две могуће радње: одвођење и задржавање неког лица, али се обе у суштини састоје у лишавању слободе кретања пасивног субјекта. Одвођење значи промену места на коме се лице налазило, што може бити против његове воље, ако је употребљена сила, претња или се то чини на други начин, а може бити и „добровољно” ако је употребљена обмана. Задржавање значи спречавање неког лица да напусти место на коме се до тада налазило. Код одвођења се отето лице доводи на неко, најчешће њему и другима непознато место, а код задржавања се спречава отето лица да се удаљи са одређеног места. Практично, радња извршења овог кривичног дела је свака делатност којом се неко лице одводи или задржава, уз услов да је употребљен неки од начина извршења (сила, претња, обмана или „на други начин”). Средство којим се отмица врши може бити сила, претња или обмана, при чему је могуће да се употреби једно или више средстава (нпр. неко лице се прво обманом одведе на одређено место, затим се претњом задржава и на крају се употреби сила да би се то лице задржало).

Под силом се подразумева како апсолутна, тако и компулзивна сила. Апсолутна, односно неодољива сила је таквог интезитета да искључује вољну радњу лица према коме се примењује, док је компулзивна слабијег интезитета и не искључује вољну радњу, али је довољна да принуди лице према коме се примењује на одређену радњу. Силом се сматра и примена хипнозе или омамљујућих средстава, с циљем да се неко против своје воље доведе у несвесно стање или онеспособи за отпор (члан 112 став 12 КЗ).

Појам силе уобичајено подразумева примену физичке снаге. То је увек био и јасан критеријум за разграничење силе и претње. Код претње у моменту када је упућена не сме да дође до примене физичке снаге, зло којим се прети, а

које се може састојати и у било каквој примени силе, тек предстоји (Стојановић, 2013: 13).

Претња представља стављање у изглед неког зла лицу које се принуђава. За постојање претње, код овог кривичног дела неопходно је да је реч о озбиљној и стварној претњи, којом се утиче на вољу неког лица, да нешто учини или не учини, при чему се не искључује вољна радња. Да би постојао утицај на доношење одлуке код лица коме се прети, потребно је да претња буде озбиљна и могућа, што се процењује пре свега са аспекта лица коме је упућена (Стојановић, 2010: 169). Претња је радња, а понашање пасивног субјекта предузето под утицајем претње јавља се као последица (Стојановић, 2013: 3).

Код овог кривичног дела не мора се радити о квалификованој претњи, већ је довољна и обична претња. Штавише, код основног облика кривичног дела отмице у погледу претње, у обзир долази и претња било каквим насиљем, изузев претња убиством или тешком телесном повредом отетог лица, јер би у том случају постојао квалификовани облик. Треба имати у виду да се код многих кривичних дела захтева квалификована претња, а то је она којом се ставља у изглед тачно одређено зло, обично да ће се напасти на живот или тело пасивног субјекта или њему блиског лица. Код неких кривичних дела је потребно да ће се „непосредно” напасти на живот или тело, тј. неопходна је претња нападом који је временски, а по правилу, и просторно ограничен. Међутим, код кривичног дела отмице довољно је да је употребљена и обична претња, при чему се може догодити да се истовремено употребе сила и претња, при чему примењена сила појачава дејство претње.

Као стављање у изглед одређеног зла које је подобно да утиче на слободу одлучивања неког лица, претња може бити непосредна или посредна, обична или квалификована. Непосредна је претња која се односи на лице које се жели принудити, док се посредна односи на неко друго лице или на ствар са којима је лице које се принуђава у таквом односу да то утиче на слободу његовог одлучивања. Обична претња постоји кад није тачно одређено зло које се ставља у изглед, а квалификована када је зло прецизирано. Даље, претња може бити изражена усмено, што је код овог облика испољавања отмице најчешћи случај, писмено или конклюдентним радњама, и може се саопштити или директно пасивном субјекту, или посредством неког другог лица, али у сваком случају мора бити изражена тако да буде сазната и схваћена од лица према коме је уперена (Милошевић, 2010: 102).

Обмана је довођење или одржавање некога у заблуди лажним приказивањем или прикривањем чињеница. Довођење у заблуду подразумева стварање заблуде код неког лица, а одржавање у заблуди значи активно обнављање и учвршћивање заблуде која је пре тога већ створена код тог лица, даљим и новим лажним приказивањем или прикривањем чињеница.

Вршење отмице „на други начин” подразумева да се одвођење или задржавање врши противно вољи отетог лица, а да није употребљена сила, претња или обмана, што би био случај, нпр. у односу на немоћно лице (Стојановић, Перих, 2009: 45).

Потребно је да приликом извршења отмице постоји намера да се отето лице не пусти на слободу, док се не оствари циљ ради којег је одведено или задржано. Та намера представља субјективни елемент кривичног дела отмице. Уколико је неко лице одведено или задржано без такве намере, неће се радити о отмици, већ ће у зависности од (не)постојања других објективних и субјективних елемената, бити у питању неко друго кривично дело, као на пример принуда. Циљ отмице се у закону одређује алтернативно као: 1) изнуђивање новца или какве друге имовинске користи; 2) принуђавање на друго чињење, нечињење или трпљење. Оба ова циља се могу предузимати како у односу на отето лице (директно остварење циља), тако и у односу на неко друго лице (индиректно остварење циља), што значи да се отмица врши у намери да се од отетог лица или неког другог лица изнуди новац или каква друга имовинска корист или да се он, односно неко други принуди да нешто друго учини, не учини или трпи (Шкулић, 2003: 144). Дакле, субјективно биће кривичног дела обухвата намеру да се од отетог или неког другог лица изнуди новац или каква друга имовинска корист или да се отето лице или неко друго лице принуди да нешто друго учини, не учини или трпи. Циљ отмице је у ствари изнуда или принуда. За постојање довршеног кривичног дела ова намера не мора бити ни делимично остварена.

Приликом вршења кривичног дела отмице, долази до противправног лишења слободе. Стога као основни критеријум за разликовање кривичног дела противправно лишење слободе и отмице служи користољубива намера сачињена од изнуђивања имовинске користи или принуђавање других лица на чињење, нечињење или трпљење. Исправно је схватање да између отмице и противправног лишења слободе не може бити стицај, јер су противправно лишење слободе и принуда конзумирани отмицом (Крушић, 2001: 662). Другим речима, од противправног лишења слободе отмица се разликује управо по овом посебном субјективном елементу, јер код кривичног дела противправно лишење слободе учинилац не поступа са циљем да се изнуди имовинска корист, односно да се пасивни субјект или неко друго лице присили да нешто учини, не учини или трпи. Лишење слободе код отмице је само средство присиљавања на неко чињење, пропуштање или трпљење, тј. оно се и предузима у намери испуњења одређених захтева (Томић, 2007: 89).

Кривично дело се може извршити само са умишљајем и то директним, с обзиром на то да се тражи постојање одређене намере, при чему умишљај учиниоца мора обухватити, како чињеницу да се предузима радња противправног лишења слободе употребом силе, претње, обмане или на други начин, тако и чињеницу да се то лишење слободе чини с циљем да се изнуди новац или каква друга имовинска корист, односно да се отето или неко друго лице тиме присили на неко чињење, пропуштање или трпљење. Учинилац може бити свако лице, а прописана је казна затвора од две до десет година.

У начелу, и пасивни субјект може бити свако лице. С тим у вези у теорији је неподељено схватање по коме се може отети само појединац, што значи да отмица више лица није једно, већ више кривичних дела - колико је лица

отето, толико је извршено кривичних дела отмица. Сматра се да извршилац у том случају једном радњом оставарује више истородних кривичних дела међу којима постоји хомогени идеални стицај (Милошевић, 2010: 98). Имајући у виду чињеницу да се једном радњом може отети више лица, а да нема довољно криминално-политичког оправдања такав догађај третирају као више кривичних дела отмица, с једне стране, као и то да није могуће овакав случај третирају као продужено кривично дело (члан 61 КЗ), с друге стране, било би добро прописати тежи облик кривичног дела отмице, који би постојао у ситуацији када је отето више лица. Под више лица би се подразумевало два или више лица.

Покушај овог кривичног дела је могућ, а постојао би уколико неко, уз постојање субјективног елемента потребног код кривичног дела отмице, покуша да одведе или задржи неко лице па у томе не успе из било којег разлога. Међутим, не ради се о покушају већ о довршеном кривичном делу отмице, у случају да је неко макар и делимично одведен или макар кратко време задржан, па ће тако на пример, постојати довршено кривично дело у ситуацији када је неко лице одведено тако што је употребом силе стављено у аутомобил, а затим, у току вожње-одвођења искочило из возила.

Отмица је трајно кривично дело, што значи да траје све док се отета особа налази у власти учиниоца дела. С обзиром на то да се у пракси може догодити да се отмицар договори са отетим или другим лицем, да након пуштања отетог лица преузме новац или да се нешто учини, не учини или трпи, може бити спорно да ли се време од пуштања отетог лица на слободу до преузимања новца или испуњења неког другог захтева рачуна у време извршења кривичног дела или не. У таквој ситуацији, исправнији став би био да се време након пуштања отетог лица на слободу не рачуна у време извршења кривичног дела, с тим што би се време када је извршена захтевана обавеза узело као време када је наступила последица кривичног дела.

Тежи облици

Тежи облик прописан ставом два

У случају када се ради остварења циља отмице прети убиством или тешком телесном повредом отетом лицу постоји тежи облик (став 2) кривичног дела отмица. Реч је о квалификованој претњи.

Претња убиством или телесном повредом је увек озбиљна, али и она мора бити извршена на начин и под околностима које ће утицати да се озбиљно схвати. Озбиљност подразумева и да је претња објективно могућа, тј. да се зло које се ставља у изглед реално може извршити. Није од значаја да ли је претња остварива у сваком конкретном случају, нити да ли је извршилац заиста имао намеру да нанесе зло којим прети - довољно је да је остварљива уопште. Тако ће, на пример, постојати озбиљна, односно могућа претња и кад извршилац запрети празним или неисправним ватреним оружјем, под условом да пасивни субјект за то не зна или не зна са сигурношћу. Посебно треба истаћи да ће

претња убиством или тешком телесном повредом отетом лицу представљати квалификаторну околност не само ако је испољена у моменту задржавања или одвођења, односно довођења пасивног субјекта на одређено место, већ и ако је испољена током задржавања пасивног субјекта - под условом да је срачуната на остваривање циља отмице (Милошевић, 2010: 102-103).

Према томе, овај тежи облик испољавања кривичног дела отмице постојаће у два случаја, с тим што је у оба случаја дело квалификовано посебном околношћу која мора бити обухваћена умишљајем учиниоца. Осим тога, квалификаторну околност у оба случаја представљају карактер и усмереност претњи, али не и њихово остварење. У супротном – ако је отетом лицу, на пример, са умишљајем нанета тешка телесна повреда, постојаће стицај основног облика овог кривичног дела и тешке телесне повреде. Исто тако, ако би се претња убиством реализовала у смислу да се наступање смртне последице може приписати умишљају учиниоца, постојаће стицај кривичног дела отмице и убиства или тешког убиства. (Милошевић, 2010: 104).

У случају када извршилац претњу да ће убити или тешко телесно повредити отето лице, не упути отетом лицу, него лицу од кога се тражи новац, друга имовинска корист, да нешто учини, не учини или трпи, односно лицу с којим отмичар преговара, спорно је да ли се ради о основном или тежем облику. Иако би се могао бранити став да се и тада ради о тежем облику, имајући у виду чињеницу да је законодавац за постојање тежег облика прописао претњу отетом лицу, а не и другим лицима (којима би се саопштило да ће отето лице бити убијено или тешко телесно повређено), ипак треба предност дати ставу да би се тада радило о основном облику.

За овај облик прописана је казна затвора од три до дванаест година.

Тежи облик прописан ставом три

Други тежи облик (став 3) постоји у следећих пет случајева: а) временско трајање отмице - ако је отето лице задржано дуже од десет дана; б) начин извршења - ако је према отетом лицу поступано на свиреп начин; в) тежина последице - ако је отетом лицу тешко нарушено здравље; г) тежина последице - ако су наступиле друге тешке последице; д) узраст жртве - ако је основни облик учињен према малолетном лицу. У ствари, овај тежи облик постоји ако су остварене одређене квалификаторне околности или су наступиле одређене теже последице, при чему је овде важно разликовати околности од тежих последица, јер је у односу на квалификаторне околности потребан умишљај, а у односу на тежу последицу нехат.

Отмица је трајно кривично дело што значи да радња извршења траје од момента одвођења, односно задржавања до момента фактичког ослобођења. При томе се дужина трајања односи искључиво на период у коме је пасивни субјекат био у власти отмичара, али не и на време када је то било на бази добровољности, што је нарочито битно код извршења отмице задржавањем. Најзад, пошто се трајање лишености слободе мери на дане (а не на сате), произлази да овај тежи облик отмице наступа једанаестог дана од момента противпра-

вног одвођења, односно задржавања, али у сваком случају тај период мора бити обухваћен умишљајем извршиоца (Милошевић, 2010: 99).

Није сасвим јасно зашто се законодавац одлучио да квалификаторна околност буде баш десет дана, односно зашто је тај период толико значајан а не неки други, на пример, девет дана и 23 сата. Код кривичног дела отмице, свакако да је значајно питање колико је временски пасивни субјект био лишен слободе, али је тешко одредити тачан временски период који би, у сваком конкретном случају, од основног облика чинио квалификовани, па би из тог разлога било боље да се та околност узима у обзир као отежавајућа околност приликом одмеравања казне.

Квалификаторна околност код овог облика је и свирепост поступање према отетом лицу, које мора бити обухваћено умишљајем извршиоца. То се објективно огледа у тежини проузрокованих мука отетом лицу, а субјективно у неосетљивости учиниоца према тим мукама. Објективни елемент се састоји у наношењу жртви таквих болова и патњи, физичких или психичких, које прелазе интензитет болова, односно патњи редовно везаних за лишење слободе кретања уз примену силе. У субјективном смислу потребно је да је учинилац свестан да жртви наноси тешке болове и патње и да жели да такве болове и патње нанесе отетом лицу, или да је свестан да услед његових радњи могу наступити тешки болови, односно патње отетог лица и да на то пристаје.

Иако има аутора који сматрају да свирепост у моменту отимања (одвођења, односно задржавања) не представља квалификаторну околност, већ да се она тада може узети само као отежавајућа околност код одмеравања казне (Милошевић, 2010: 100), треба раћи да се такав став тешко може прихватити, с обзиром на то да законодавац није одредио тренутак у коме треба сурово поступати с отетим лицем да би се радило о овом квалификованом облику. Напротив, законодавац само прописује да се ради о тежем облику ако је према пасивном субјекту сурово поступано, не прецизирајући време поступања, па би се радило о овом квалификованом облику када се сурово поступа према пасивном субјекту, како у тренутку одвођења или задржавања, тако и у каснијем периоду отмице.

Тешко нарушавање здравља отетог лица је тежа последица која мора бити обухваћена нехатом учиниоца. Ова последица свакако обухвата и тешку телесну повреду, па треба рећи да у ситуацији када је она умишљајно нанета, требало би да постоји стицај основног облика отмице и тешке телесне повреде. С тим у вези, може се појавити проблем (више теоријски него практични), јер би у том случају максимална јединствена казна могла бити четрнаест година и једанаест месеци, док би код квалификованог облика отмице максимална казна могла бити петнаест година.¹ То значи да би се радило о ситуацији у којој би се морало прибећи логичком тумачењу и узети да постоји кривично дело квалификовано тежом последицом (Стојановић, 2010: 175), односно да се ради само о квалификованом облику отмице. Наравно, уколико би се радило о не-

¹ За основни облик кривичног дела тешка телесна повреда из члана 121 Кривичног законика, прописана је казна затвора од шест месеци до пет година.

ком од квалификованих облика кривичног дела тешка телесна повреда учињеног умишљајно, радило би се о стицају ова два кривична дела, јер је за квалификоване облике кривичног дела тешка телесна повреда запређена строга казна, па би се применом правила за изрицање јединствене казне могла изрећи казна већа од петнаест година, што значи да у том случају не би морало да се прибегава логичком тумачењу на које је претходно указано.

Овај облик кривичног дела, такође, постоји и у случају да је основни облик учињен према малолетном лицу, под којим се подразумева лице које није навршило осамнаест година (члан 112 став 10 КЗ). У пракси се може појавити проблем разграничења између овог облика кривичног дела отмице и кривичног дела одузимање малолетног лица из члана 191 Кривичног законика. Основ за разликовање ова два кривична дела је побуда извршења будући да, супротно отмици, одузимање малолетног лица није управљено на лишење слободу кретања и одлучивања пасивног субјекта у циљу испуњења одређеног захтева. У пракси се као извршиоци овог дела најчешће јављају блиски сродници, а нарочито родитељи којима је, по неком основу, ускраћено право старања над малолетним лицем, односно особа коју је такав родитељ подстрекао. Исто важи и за родитеље којима право старања није ускраћено, али им дете није поверено на чување (нпр. код развода брака), а који одвођење, односно задржавање детета врше на противправан начин. Такође, одузимање малолетног лица је, по правилу, условно говорећи, позитивно мотивисано, на пример, љубав учиниоца према пасивном субјекту. Најзад, један од основа за разликовање је чињеница да је одузимање малолетног лица срачунато на дугорочно, чак и трајно задржавање пасивног субјекта, док је код кривичног дела отмице ово задржавање једнократно и привремено. У сваком случају је неспорно да између ова два кривична дела није могућ стицај, јер се међусобно искључују по принципу алтернативитета (Милошевић, 2008: 18-19).

Имајући у виду да је законодавац прописао овај тежи облик уколико је основни облик учињен према малолетном лицу, може се рећи да би било боље решење да је направљена разлика када је у питању узраст пасивног субјекта, на малолетника (лице које је навршило четрнаест а није навршило осамнаест година) и дете (лице које није навршило четрнаест година), тако што би се предвидео још тежи облик уколико је основни облик учињен према детету. Такво додатно нормативно диференцирање пасивног субјекта према његовом узрасту боље одговара потребама криминалне политике, а тиме се омогућава и појачана кривичноправна заштита најмлађих старосних категорија, за шта је друштво свакако веома заинтересовано, а што треба да буде јасно изражено и у оквирима кривичноправног система (Шкулић, 2003а: 481).

За овај облик кривичног дела отмице прописана је казна затвора од три до петнаест година. Када је реч о казни прописаној за прва два квалификована облика кривичног дела отмице (став 2 и 3) треба напоменути да је законодавац, по изузетку од општег правила о ублажавању казне, искључио могућност да се казна ублажи учиниоцу једног од ова два облика (члан 57 став 2 КЗ). Нејасно је, при томе, зашто је остављена могућност ублажавања казне код основ-

ног облика и два још тежа облика (став 1, 4 и 5), а искључена код облика прописаних ставом 2 и 3, а не може се објаснити ни разлог за прописивање ове забране уопште, односно нејасни су разлози који су мотивисали законодавца да код ових облика кривичног дела искључи један општи институт. Зато би било добро да се од таквог решења одустане. У ствари, могућност ублажавања казне треба да постоји у односу на сва кривична дела, јер је то општи институт, а то даље значи да треба брисати бесмислену одредбу члана 57 став 2 Кривичног законика (Делибашић, 2014: 198).

Тежи облик прописан ставом четири

Следећи тежи облик (став 4) постоји ако је услед неког од претходних облика наступила смрт отетог лица или је дело извршено од стране групе. За постојање овог облика, када је реч о смртној последици, неопходно је да је она обухваћена нехатом учиниоца. У супротном, уколико би ова последица била обухваћена умишљајем учиниоца, по правилу би се радило о убиству из користољубља, односно ради извршења или прикривања другог кривичног дела или из других ниских побуда, што би се онда подводило под кривично дело тешко убиство из члана 114 тачка 5 Кривичног законика. Међутим, у овој ситуацији може бити спорно да ли се ради о стицају ова два кривична дела. Одговор на то питање зависио би од сваког конкретног случаја, и могу се прихватити само оквирне смернице за решавање овог проблема. Наиме, уколико је учинилац неко лице отео, а касније током отмице одлучи да убије отето лице у намери да прикрије извршење отмице, радило би се о стицају кривичног дела отмице и тешког убиства. Међутим, ако је учинилац отео неко лице с намером да га убије и да уз то од тог или другог лица изнуди новац или какву другу корист, или да неког принуди да нешто учини, не учини или трпи, најчешће би се радило само о тешком убиству учињеном из користољубља или других ниских побуда.

Под групом се код овог квалификованог облика, у складу с изричитом законском дефиницијом (члан 112 став 22 КЗ), подразумева најмање три лица повезаних ради трајног или повремениг вршења кривичних дела која не мора да има дефинисане улоге својих чланова, континуитет чланства или развијену структуру.

За овај облик запрећена је казна затвора од пет до осамнаест година. Када је реч о запрећеној казни код овог тежег облика могао би се ставити приговор, да се неосновано изједначавају тежа последица у виду смртне последице и квалификаторна околност да је дело извршено од стране групе. Наиме, свакако да дело из којег је проистекла смртна последица представља далеко опасније кривично дело од оног које је извршено од стране групе, па би у том контексту било добро да се дело квалификовано смртном последицом предвиди као тежи облик отмице, од оног које је извршено од стране групе.

Тежи облик прописан ставом пет

Најтежи облик кривичног дела отмице (став 5) постоји ако је један од прва три облика извршен од стране организоване криминалне групе. Отмица се код нас није увек сматрала кривичним делом које је карактеристично за деловање експонената организованог криминалитета, али је то баш у пракси убедљиво демантовано, јер се неколико познатих отмица у Србији доводи у везу са деловањем одређених организованих криминалних група, што је у основи и био разлог да законодавац новелом КЗ-а из септембра 2009, пропише посебан најтежи облик отмице, који постоји када је ово кривично дело извршено од стране организоване криминалне групе (Игњатовић, Шкулић, 2010: 194). Организована криминална група (члан 112 став 35 КЗ) је група од три или више лица, која постоји одређено време и делује споразумно у циљу вршења једног или више кривичних дела за која је прописана казна затвора од четири године или тежа казна, ради непосредног или посредног стицања финансијске или друге користи.

Прописана је казна затвора од најмање пет година.

Квалификаторне околности морају бити обухваћене умишљајем учиниоца.

Најзад, треба рећи да у пракси може доћи до преклапања два или више начина извршења који квалификују отмицу. На пример у случајевима када се малолетни пасивни субјект противправно задржи дуже од десет дана и прети му се убиством или тешком телесном повредом, а при томе се са њим свирепо поступа, па му се услед тога озбиљно наруши здравље. Јасно је, међутим, да у оваквим случајевима нема и не може бити стицаја кривичних дела већ се ради о једном кривичном делу, односно привидном идеалном стицају по принципу алтернативитета. Према томе, у оваквим случајевима извршилац је учинио само један од тежих облика отмице, с тим да се ове околности узимају у обзир код одмеравања казне.

Закључак и предлог у *De lege ferenda* смислу

Отмица је сложено кривично дело које се састоји од противправног лишења слободе и принуде, а по правилу и изнуде, која поред основног има и четири тежа облика. Након пажљиве анализе овог кривичног дела, може се закључити да постоји један број проблема о којима не постоји сагласност по питању њиховог решавања, као и да би се мањим изменама и допунама код овог кривичног дела створили предуслови за лакшу и ефикаснију примену кривичног права у сузбијању кривичног дела отмице. Један од најозбиљнијих проблема је тај што отмица више лица није прописана као квалификовани облик, што значи да би у ситуацији да је отето више лица био стицај онолико кривичних дела колико има отетих лица, па је то један од пропуста које би законодавац требало да исправи. Имајући у виду и остале сугестије које су изнете у раду, приликом предстојећих измена и допуна Кривичног законика, било би добро да се код кривичног дела отмица изврше следеће измене:

- а) У ставу три, с обзиром на то да нису јасни разлози да се као квалификаторна околност одреди да је отето лице задржано дуже од десет дана, односно зашто се то време прецизира баш на десет дана, а не на неки други период, било би добро изоставити ову квалификаторну околност, а сама дужина задржавања отетог лица би се свакако узимала у обзир приликом одмеравања казне.
- б) Квалификовани облик из става три постоји ако је дело учињено према малолетном лицу. Било би боље да у овом ставу уместо малолетног лица буде малолетник, а у ставу четири да се пропише случај у коме је отето лице дете.
- в) У ставу четири изједначене су ситуације у којој је наступила смрт отетог лица и ако је дело извршено од стране групе. Имајући у виду чињеницу да је свакако далеко теже дело у случају да наступи смрт отетог лица, него ако је дело извршила гупа, ову тежу последицу и квалификаторну околност би требало раздвојити, односно смртну последицу би требало предвидети као тежи облик, тако што би се пребацила у став пет.
- г) Према тренутно важећем решењу, у случају да се једном радњом отме више лица, постојало би онолико кривичних дела отмица колико је лица отето. Било би боље решење да се као тежи облик предвиди ситуација у којој је отето више лица, тако да би се тада радило само о једном-квалификованом облику отмице.
- д) Кривични законик више не предвиђа могућност ослобођења од казне која је, према ранијем решењу, постојала онда када учинилац отмице пусти отето лице пре него што је остварен циљ отмице. Овај основ ослобођења од казне требало би поново увести за основни и први тежи облик из криминално - политичких разлога. При томе би појам пуштања, како се то и раније исправно сматрало, обухватао, не само ослобађање отетог лица, него и одустајање од тога да се оно спречи да се само удаљи са места на које је одведено или задржано, па и онда када се вољно одустане од спречавања бекства отетог лица (Стојановић, Перић, 2003: 127-128).
- ђ) Требало би укинути забрану ублажавања казне коју прописује члан 57 став 2 Кривичног законика.

Прихватањем ових сугестија кривично дело отмица из члана 134 Кривичног законика би гласило:

- (1) Ко силом, претњом, обманом или на други начин одведе или задржи неко лице у намери да од њега или другог лица изнуди новац или какву другу имовинску корист или да њега или кога другог принуди да нешто учини, не учини или трпи, казниће се затвором од две до десет година.
- (2) Ко ради остварења циља отмице прети убиством или тешком телесном повредом отетом лицу, казниће се затвором од три до дванаест година.
- (3) Ако је према отетом лицу поступано на свиреп начин или му је тешко нарушено здравље или су наступиле друге тешке последице или је дело из става 1 овог члана учињено према малолетнику, учинилац ће се казнити затвором од три до петнаест година.
- (4) Ако је дело извршено од стране групе или је отето дете или је отето више лица, учинилац ће се казнити затвором од пет до осамнаест година.
- (5) Ако је дело из став 1 до 3 овог члана извршено од стране организоване криминалне групе или је наступила смрт отетог лица, учинилац ће се казнити затвором од најмање пет година.
- (6) Учинилац дела из ст. 1 и 2 овог члана који добровољно пусти на слободу отето лице, иако није остварен циљ отмице, може се ослободити од казне.

Литература:

1. Delibašić V., (2014): *Suzbijanje zloupotreba opojnih droga sa stanovišta krivičnog prava*, Beograd.
2. Ignjatović Đ., Škulić M., (2010): *Organizovani kriminalitet*, Beograd.
3. Kambovski V., (2003): *Kazneno pravo, poseban del*, Skopje.
4. Krušić S., (2001): „Neki krivično-pravni i kriminalistički aspekti otmice”, *Bezbednost*, Beograd.
5. Milošević M., (2008): „Oduzimanje maloletnika kao vrsta otmice i samostalno krivično delo”, *Nauka, bezbednost, policija*, Beograd.
6. Milošević M., (2010): „Otmica uz pretnju ubistvom ili teškom telesnom povredom”, *Bezbednost*, Beograd.
7. Stojanović Z., (2013): „O pojmu pretnje u krivičnom pravu”, *Žurnal za kriminalistiku i pravo*, Beograd.
8. Stojanović Z., (2012): *Komentar Krivičnog zakonika*, Beograd.
9. Stojanović Z., (2010): *Krivično pravo, opšti deo*, Beograd.
10. Stojanović Z., Perić O., (2009): *Krivično pravo, posebni deo*, Beograd.
11. Stojanović Z., Perić O., (2003): *Krivično pravo, posebni deo*, Beograd.
12. Tomić Z., (2007): *Krivično pravo II, posebni dio*, Sarajevo.
13. Škulić M., (2003): *Organizovani kriminalitet*, Beograd.
14. Škulić M., (2003): *Maloletnici kao učinioci i kao žrtve krivičnih dela*, Beograd.

CRIMINAL OFFENSE KIDNAPPING IN CRIMINAL LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF SERBIAN

Summary: After the introductory part where it is mentioned that an abduction has four harder forms besides its basic form, in the work the basic form is analyzed first while actions of committing, means and goal of committing this criminal act are explained. All the harder forms are analyzed in detail while pointing out some of dilemmas which exist at qualified forms of abduction, taking a suitable attitude about disputable questions and stating the arguments that defend such an attitude. It is particularly distinguished, for example, that in a situation where more persons are abducted in one action it is not spoken about only one act, but as many acts as many persons are abducted. Since this solution is not justified enough, in the work it is suggested to prescribe a qualified form that would exist in the case more persons were abducted. Along with this suggestion, in the part of work where proposals in de lege ferenda sense are presented, other suggestions for changing and annexing of this criminal act are stated. In the end of the work conclusions are made.

Key words: abduction; kidnapping; deprivation of freedom; defraudment; coercion